

ZÁSADY OPERAČNÍHO MASKOVÁNÍ

Zbraně hromadného ničení podstatně zvýšily význam momentu překvapení k splnění zámyslu boje a operace. Dovedné využití momentu překvapení vede k dezorientaci nepřítele, vnáší nerozhodnost do jeho činnosti a nutí ho k novým rozhodnutím, která neodpovídají situaci. Mimo jiných opatření se překvapení dosahuje utajením přijatého zámyslu, utajením bojové činnosti a maskováním. Úloha maskování nespočívá pouze v zabezpečení vlastních vojsk proti nenadálému napadení, ale musí směřovat k nejefektivnějšímu využití účinků vlastních bojových prostředků a k maximálnímu snížení ztrát vlastních vojsk. Splnění těchto požadavků má v soudobých podmínkách pro dosažení úspěchu v boji a operaci stejný význam, jako dovedné použití bojových prostředků k zničení nepřítele.

Utajení činnosti vlastních vojsk a klamání nepřítele o přijatém zámyslu je při značné dokonalosti soudobých technických prostředků průzkumu velmi obtížné. Z rozboru možností těchto prostředků vyplývá, že požadovaných cílů můžeme dosáhnout jen centralizovaně, ukládanými a řízenými opatřeními, realizací různých forem maskování. Ty musí zabezpečit utajení nejen před pozorováním optickými prostředky, ale také před elektronickými prostředky pozemního i vzdušného průzkumu a v maximální možné míře před možností agenturního průzkumu a diverzních skupin.

Rozdělení maskování a základní způsoby jeho realizace

Maskovat můžeme **zastíráním** skutečné činnosti vojsk i objektů a **klamáním** nepřítele o situaci a předpokládaném použití vlastních vojsk. Všechna opatření chápeme v těsné jednotě obou způsobů maskování. Při plánování a realizaci úkolů maskování na taktickém stupni hlavní důraz klademe na zastírání. Důraz na klamání narůstá, jde-li o opatření plánovaná na operačních stupních.

Zastírání spočívá ve skrytí, změně tvarů, odstranění nebo zeslabení příznaků demaskujících přítomnost a činnost vojsk, objektů a bojové techniky.

Základní způsoby a prostředky:

- přizpůsobením objektů a techniky okolnímu terénu i využíváním tmy a omezené viditelnosti;
- využitím umělých a přírodních maskovacích prostředků;
- ochrannými deformačními a imitačními nátěry;
- zkreslením vnějších znaků a projevů maskovaných předmětů;
- omezením činnosti a stanovením zvláštních provozních režimů a radio-technických prostředků;
- použitím protiradiolokačních masek;
- omezením činnosti zdrojů viditelného i neviditelného záření;
- zapuštěním zdrojů hluku do země, popřípadě zákazem vytváření zvukových efektů;
- používáním dýmových clon.

Klamání je aktivní metodou maskování, která vede k vytváření mylných představ nepřítele o zámyslu a činnosti vlastních vojsk. Klamná opatření musí být v souladu s celkovým zámyslem a skutečnou činností vojsk. Každé opatření musí na sebe přitahovat větší pozornost nepřítele, než opatření skutečná a nesmí připoutávat pozornost k jinému objektu.

Klamat budeme především:

- demonstrační a imitační činností;
- radiotechnickým klamáním;
- budováním klamných objektů;
- dezinformací;
- rádiovou diverzí;
- legendováním.

Demonstrační činnost zpravidla uskutečňují určené síly a prostředky, které plní uložené úkoly jako úkoly bojové. Není žádoucí seznamovat velitele nebo dokonce vojáky se skutečným významem akce. Zkušenosti potvrzují, že v případě jejich seznámení ztrácí další činnost vojsk charakteristické rysy, typické při běžném plnění úkolů. Poskytuje-li terén vhodné podmínky k skrytému pohybu vojsk, můžeme použít k demonstrační činnosti část sil a prostředků.

Základním požadavkem je, aby demonstrační činnost byla sladěna s činností skutečnou. Není-li tento požadavek realizován, je nejen nebezpečí, že bude pravý účel prozrazen, ale že bude vážně ohroženo plnění bojových úkolů.

Imitační činnost spočívá ve věrohodném napodobení skutečného děje imitačními prostředky a značně menšími silami určenými k ožívování určených prostorů (objektů), než tomu bylo ve skutečnosti. Klamné objekty musí být nejen věrohodné, ale musí být i v dostatečné vzdálenosti od skutečných, aby imitační činnost nepřiváděla pozornost průzkumu nepřítele na skutečnou sestavu vojsk.

Zásadní rozdíl mezi demonstrační a imitační činností spočívá v tom, že demonstrační činnost realizujeme s použitím organických sil a prostředků, které plní úkoly podle platných operačních a taktických zásad. Při imitační činnosti plní vydělené jednotky úkoly ryze klamného charakteru s využitím vyčleněných prostředků maskování.

Radiotechnické klamání zahrnuje opatření organizovaná především proti rádiovému a radiolokačnímu průzkumu nepřítele. Jeho obsahem je zejména zřizování a provoz klamných spojovacích a radiolokačních soustav i jednotlivých radiotechnických prostředků. Jejich vytváření a režim provozu řídíme centrálně v souladu se skutečnými radiotechnickými soustavami vlastních vojsk.

Klamné objekty budeme budovat v dobře volených prostorech. I klamné objekty budeme odpovídajícím způsobem zastírat a dovedně zvýrazňovat jejich demaskující příznaky (pohyb osob, bojové a dopravní techniky, spojovací provoz, zvukové a světelné efekty). Při této činnosti má značný význam používání různých maket i vyřazené nebo poškozené techniky. Důležité je, aby použité prostředky byly nejen nerozpoznatelné při vizuálním a vzdušném fotografickém průzkumu, ale aby byly účinné i proti radiolokačnímu zjištění. I makety techniky musí mít charakteristiku skutečných prostředků — např. u maket PLŘS požadujeme pohyblivost v náměru a odměru, použití imitátoru startu rakety apod.

Důležitou metodou klamání je **dezinformace**, tj. v podstatě příprava a rozšiřování nepravdivých zpráv o zámyslech a činnosti vojsk a štábů. Předávání a rozšiřování klamných zpráv probíhá různými způsoby včetně využití radiotechnických prostředků.

Rádiová diverze spočívá zejména v narušování velení a spojení, v dezorganizaci řízení nepřátelských vojsk, vstupováním do rádiových sítí a předáváním klamných zpráv, hlášení a rozkazů.

Legendování je souhrn opatření přijímaných k utajení pravého účelu důležitých skutečností i klamných objektů. Spočívá zvláště ve vytváření charakteristických a věrohodných znaků jiného, méně významného objektu.

Tyto způsoby a metody maskování navzájem úzce souvisí a musíme je uplatňovat komplexně.

Oblast maskování rozdělujeme i z hlediska stanovených cílů a podle toho, který stupeň velení maskování plánuje a řídí.

Taktické maskování uskutečňují svazky a útvary přímo na bojišti k zabezpečení bojové činnosti. Za ně odpovídají velitelé jednotek, útvarů a svazků. Jsou povinni je organizovat a kontrolovat. K němu používáme normované i výpomocné maskovací prostředky. Každý jednotlivec musí projevit nápaditost a iniciativu.

Operační maskování tvoří souhrn opatření štábů svazů. Cílem je klamat nepřítele o rozmístění vlastních sil a prostředků, o zámyslu operace, způsobu a době použití zbraní hromadného ničení. Má zastírat skutečné rozmístění hlavního uskupení vojsk, zvláště prostředků jaderného napadení a míst velení.

Strategické maskování tvoří souhrn opatření nejvyšších míst ke klamání protivníka a zastírání činnosti vlastních vojsk. Při jeho plánování bereme v úvahu principy vojenské doktríny nepřítele, její ekonomické i politické aspekty, možný charakter války, stanovené strategické cíle a úkoly.

Rozdíl mezi taktickým, operačním a strategickým maskováním se projevuje tedy především:

- v rozsahu opatření a organizačních formách;
- v rozdílných cílech a úkolech;
- v silách a prostředcích k jeho realizaci;
- v rozsahu uplatňování způsobů a metod maskování.

Zásady a organizace operačního maskování

Máme-li splnit cíle operačního maskování, tj. především **klamat** nepřítele o rozmístění vlastních sil a prostředků, o zámyslu operace a **zastírat** skutečné rozmístění hlavního uskupení vojsk, musíme:

- se zámyslem operace seznámit jen vybraný okruh funkcionářů;
- připravit a realizovat zámysl operačního maskování v návaznosti na zámysl operace;
- přesně a včas uskutečňovat všechna plánovaná opatření operačního maskování;
- řídit tato opatření přísně centralizovaně;
- dokonale utajit plán operačního maskování i jednotlivá opatření;
- opatření operačního maskování uskutečňovat dovedně, nepřetržitě a věrohodně bez jakýchkoliv šablon;
- náročně kontrolovat uložené úkoly.

Realizace těchto požadavků vytváří optimální podmínky pro:

- utajení zámyslu operace;
- ztížení volby cílů pro nepřítele a snížení ztrát vlastních vojsk;
- dosažení překvapení nepřítele účinným použitím vlastních sil, zejména jaderných zbraní na neočekávaném směru a v neočekávaném čase k rychlému splnění cílů operace za výhodných podmínek;
- vnášení nejistoty a dezorganizace do nepřátelského systému velení a průzkumu, což nutí velitele a štáby přijmout nerealizovatelná opatření.

Cílům operačního maskování musí odpovídat stanovené úkoly pro operační maskování. Jejich rozsah bude závislý zejména na zámyslu připravované operace, možnostech nepřátelského průzkumu, časových možnostech přípravy operace, především však na silách a prostředcích vyčleněných k operačnímu maskování, roční době, terénních a povětrnostních podmínkách.

Za nejdůležitější úkoly považujeme ty, které směřují ke klamání nepřítele a k zastírání příznaků přípravy a charakteru dané operace, přijatého zámyslu, prostorů soustředění vojsk (prostorů bojového rozmístění, letišť, velitelských stanovišť, rozmístění důležitých týlových objektů a zařízení), doby a způsobu jaderných úderů, použití druhých sledů a klamání o ztrátách a bojeschopnosti vlastních vojsk.

Plánování a řízení operačního maskování je trvalou povinností velitelů a štábů svazů. Hlavním organizátorem opatření operačního maskování je štáb frontu. V současných podmínkách rozsah a náročnost opatření operačního maskování výrazně vzrostly, doba na přípravu operací se zkrátila, změnil se také charakter činnosti při přípravě i v průběhu operace a u armádních operací je charakteristický jejich větší rozmach. Z toho důvodu také připadá důležitá úloha při organizaci a realizaci opatření operačního maskování velitelům a štábům armád.

Základním podkladem pro plánování operačního maskování je nařízení nadřízeného velitele (náčelníka), rozhodnutí velitele svazu, zámysl a plán operace, pokyny velitele svazu pro operační maskování a možnosti vlastních sil a prostředků.

Organizace operačního maskování zahrnuje:

- přijetí rozhodnutí;
- zpracování plánu operačního maskování;

- stanovení úkolů vykonavatelům;
- přípravu sil a prostředků;
- kontrolní činnost.

V rozhodnutí pro operační maskování velitel svazu zpravidla stanoví:

- cíle operačního maskování;
- zámysl přijatý k splnění stanovených cílů;
- hlavní úkoly a plánovaná opatření;
- síly a prostředky pro plnění úkolů.

Na základě rozhodnutí velitele a za řízení náčelníka štábu zpracovává operační správa (oddělení) v součinnosti s příslušnými druhy vojsk a služeb „Plán operačního maskování“. Tento dokument je nedílnou součástí plánu operace a je základním podkladem pro činnost v oblasti operačního plánování při přípravě operace i v jejím průběhu. Podle situace plán upřesňujeme a doplňujeme. Dokument připravíme na mapě v jediném výtisku. Podepisuje jej náčelník štábu a náčelník operační správy (operačního oddělení) a schvaluje velitel fronty (armády). Je účelné, abychom grafický plán doplnili textovou částí.

Grafická část plánu zpravidla obsahuje:

- možnosti působení průzkumných prostředků nepřítele proti vojskům svazu;
- určené prostory rozmístění vlastních vojsk, které chceme v každém případě skrýt a utajit — včetně míst velení;
- klamné prostory a postavení útvarů raketového vojska, vojsk PVO, radioelektronických prostředků, míst velení, týlových objektů a klamných letišť, mostů a jiných přepravišť,
- úseky klamných zátarasů a jiných ženíjných objektů;
- prostory demonstrační činnosti vlastních vojsk;
- prostory imitačních prací a rozmísťování maket.

V textové části plánu uvádíme:

- cíle operačního maskování;
- zámysl operačního maskování;
- konkrétní úkoly a opatření operačního maskování při přípravě, při zahájení a vedení operace;
- způsoby, čas a vykonavatele jednotlivých úkolů;
- síly a prostředky vyčleněné pro operační maskování;
- organizaci, síly a prostředky kontroly.

Na základě tohoto plánu zpracováváme a podřízeným vykonavatelům vydáváme nařízení pro operační maskování. Obsah nařízení vychází z plánovaných úkolů pro podřízené stupně velení. Zpravidla obsahuje: úkoly, určení sil a prostředků k jejich splnění, metodu a čas jejich plnění. I na úrovni velitelství svazů počítáme s tím, že některé úkoly budeme podřízeným ukládat příslušnými směrnicemi (nařízeními) jako bojové úkoly plněné v rámci operace a nikoliv jako úkoly operačního maskování.

K odstranění případných nedostatků organizujeme **kontrolní činnost**. K tomu použijeme technické prostředky vzdušného i pozemního průzkumu a výjezdy kontrolních skupin, zpravidla v rámci kontroly plnění i jiných opatření.

Nedostatky musíme ihned po jejich zjištění odstranit a podle potřeby upravit plán a upřesnit úkoly operačního maskování.

Kromě kontrol budeme neustále sledovat, jak tyto akce ovlivňují činnost nepřítele. Podle jeho reakce budeme vnášet změny do plánu.

Operační maskování v útočné operaci

Cíle a úkoly operačního maskování vyplývají z obecných požadavků a z nutnosti uskutečňovat opatření vůči průzkumu nepřítele a z charakteru připravované operace.

Možné cíle a úkoly uvádí Vojenská mysl 3/1972 a proto je nebudeme opakovat.

Z vyhodnocení možností průzkumu nepřítele a bojové činnosti jeho vojsk vyplyne, kde je třeba soustředit hlavní úsilí operačního maskování a jaké nejvhodnější způsoby klamání a zastírání máme při jejich realizaci uplatnit.

Vzhledem k tomu, že k splnění všech úkolů nebude zpravidla dostatek vlastních sil a prostředků, je nezbytné při přípravě rozhodnutí dojít k těmto závěrům:

- kterou část nebo které prvky operační sestavy budeme přednostně zastírat a kde je třeba soustředit hlavní úsilí klamání;

- jakým způsobem využít skutečné činnosti vojsk (přesunů, soustředění vojsk, obsazování letišť, prostorů bojového rozmístění) k realizaci zámyslu operačního maskování;

- jaké síly a prostředky bojových i týlových jednotek (útvarů a zařízení) můžeme využít k plnění úkolů operačního maskování;

- která opatření budou realizovat svazy a které svazky a útvary;

- možnosti radiotechnických prostředků a jejich podíl na plnění úkolů operačního maskování;

- jaké síly a prostředky vyčlenit pro kontrolu všech opatření operačního maskování.

Rozsah těchto úkolů závisí i na časových možnostech. Způsob jejich realizace ovlivňují charakter terénu, roční doba a povětrnostní podmínky.

K dosažení věrohodnosti přispívá kombinace různých způsobů a metod operačního maskování a přizpůsobení všech opatření konkrétní situaci a zásadám vedení operací. Klamné prostory vojsk musí odpovídat svým rozsahem a charakteristickými znaky skutečným prostorům. V klamných prostorech rozmístíme bojovou techniku (makety) dobře zamaskovanou, s jednotkami určenými k ožívování prostoru, dále klamné operační skupiny a spojovací uzly. Rádiový provoz v těchto prostorech musí odpovídat platným zásadám. Výhodně budeme využívat prostorů, které vojska opustila. Můžeme v nich ponechat menší jednotky k udržení předchozího režimu činnosti vojsk a štábů.

Ke klamání nepřítele o době a místě zasazení druhých sledů využijeme skrytých přesunů vojsk za omezené viditelnosti a krycích vlastností terénu. Klamný manévr můžeme uskutečnit silami a prostředky vyvedenými z bojové činnosti a částí druhých sledů a záloh. Tímto manévrem můžeme nepřítele rovněž uvádět v omyl při hodnocení směru hlavního úderu.

Při násilném přechodu vodního toku budou typické přípravy k přepravě na široké frontě a pečlivé zastírání přesunu přepravních prostředků ke skutečným místům příprav. Tato opatření vhodně doplníme vytvářením klamného soustředování sil a prostředků, zařizováním pozorovatelů, úpravou příjezdo-

vých cest a břehů. V určitých situacích bude vhodné použití dýmových clon v prostoru klamných i skutečných přepravišť.

Vzhledem k technickým možnostem soudobých průzkumných prostředků a komplexnosti jejich působení je nezbytné, abychom současně se všemi úkoly operačního maskování řešili i opatření proti rádiovému a radiolokačnímu průzkumu nepřítele. Proto je vhodné vytvářet klamné rádiové sítě operačního významu. Nedílnou součástí operačního maskování musí dále tvořit protiradiolokační maskování, které napomáhá k zastírání vojsk.

Úkoly operačního maskování v útočné operaci vyžadují značné síly a prostředky. Je proto nezbytné, abychom je efektivně využívali a mohli je (pokud nejsou k operačnímu maskování přímo vyčleněny) co nejrychleji uvolňovat k plnění bojových úkolů. Základní podmínkou použití bojových jednotek a útvarů je posouzení, zda výsledek převyší význam jejich použití v případě plnění jiných bojových úkolů.

Charakteristické rysy operačního maskování v obranné operaci

Vzhledem k charakteru činnosti vojsk a štábů je nezbytné brát v úvahu některé odlišnosti.

Cílem operačního maskování je **klamat** nepřítele o zámyslu a organizaci obrany, prostoru hlavního úsilí, o hlavním uskupení vojsk a jeho použití co do času a prostoru (směru činnosti), o soustředění a možné činnosti 2. sledu (zálohy) a **zastírání** přípravy k přechodu do obrany.

V souladu s těmito cíli zaměříme hlavní pozornost na utajení:

- členění obrany, prostorů soustředění vojsk a směrů jejich použití;
- prostorů bojového rozmístění;
- úsilí ženíšního budování, umístění míst velení a jiných důležitých objektů;
- přípravy k protiúderu.

Bude účelné klamat nepřítele o přípravách k přechodu do obrany nezměněným způsobem vedení aktivní činnosti vojsk. K oklamání nepřítele budeme budovat klamné obranné rajóny (opěrné body), které navazují na celkový systém obrany a zkreslují představy nepřítele o hlavním úsilí.

V nezbytném rozsahu budovat klamná postavení raketového vojska a dělostřelectva, klamné prostory druhých sledů a záloh. Způsoby činnosti, především imitační a demonstrační, musíme pečlivě sladit. Je účelné spojovat imitační činnost s činností demonstrační. Význam spojování těchto opatření vzrůstá, zvláště pak při přeskupování vojsk. Významným prolínáním těchto činností dosáhneme přesvědčivějších výsledků v klamání nepřítele. Mimořádné požadavky klademe na utajení důležitých objektů, zvláště velitelských stanovišť. I když nebude zpravidla aktivováno rádiové spojení, vzhledem k charakteru činnosti na místech velení, ve skladech munice apod. můžeme klamat nepřítele o jejich umístění se značnými potížemi. Proto musíme včas připravit dostatek záložních míst velení, skladů apod. a nepravidelně je zaujímat.

Závěr

Zkušenosti ukazují, že úkoly v oblasti operačního maskování budou s ohledem na zvyšující se možnosti zejména technických prostředků průzkumu narůstat a jejich realizace bude stále intenzivněji ovlivňovat plnění úkolů ope-

račního významu. Klamání nepřítele o situaci a zámyslu použití vlastních vojsk, zastírání hlavních sil a rozhodujících prostředků (objektů) poskytuje rozsáhlé možnosti k dosažení překvapení, snížení vlastních ztrát a nenadállosti celé operace.

Příklady z Velké vlastenecké války potvrzují správnost těchto závěrů a jsou důkazem velké pozornosti věnované operačnímu maskování. Např. při přípravě běloruské operace bylo hitlerovské velení přesvědčeno, že Sovětská armáda provede hlavní údery na jihu a v Pobaltí, protože velitelé 3. ukrajinského a 3. pobaltského frontu odpovědně plnili úkol — klamat nepřítele o soustředování 8—9 divizí, posílených tanky a dělostřelectvem, na zvolených klamných směrech. Prostor rozmístění maket byl bráněn protiletadlovým dělostřelectvem a střežen letectvem. Věrohodnost opatření byla pečlivě ověřována. Byla přijata i přísná opatření k utajení všech příprav a zámyslu skutečné operace.

Ve značném rozsahu byla uskutečněna opatření operačního maskování i v operacích dalších frontů. Byla zaměřena převážně na klamání a soustředování svazků a svazů, s využitím i několika tisíc kusů maket různé techniky, na klamná opatření ve výchozích prostorech (rozsáhlé práce k posílení obrany) a frontový, armádní i civilní tisk přinášel materiály s obrannou tematikou. Rovněž ústní agitace zdůrazňovala nutnost pevně udržet budovaná a zaujatá postavení. Svě zkušenosti o těchto problémech zajímavým způsobem vyjadřuje armádní generál **s. Štemenko** ve svých pamětech („Generální štáb za války“).

I ve vojenských konfliktech, ke kterým stále dochází vinou některých kapitalistických států, bychom našli řadu příkladů, kdy oklamání nepřítele mělo rozhodující vliv na průběh operace a podstatně ovlivnilo výsledek střetnutí. Musíme proto při vedení operace počítat s tím, že i nepřítel bude věnovat opatřením tohoto druhu nebývalou pozornost, že využije všech možností k dezorientaci průzkumu a že má možnosti ovlivnit naše rozhodnutí ve svůj prospěch.

Mají-li opatření operačního maskování splnit stanovené cíle, je nezbytné, abychom neustále vyhledávali nové formy a způsoby jeho realizace, zdokonaľovali prostředky k omezení účinnosti všech druhů nepřátelského průzkumu a uskutečňovali všechna opatření v komplexu. Jen centralizované řízení, přesné a včasné plnění všech opatření plánu operačního maskování, jejich utajení a kontrola plnění zajistí dosažení úspěchu v této oblasti.